

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Dramatik i udvalg

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Dramatik i udvalg", i Heiberg, Johan Ludvig: *Dramatik i udvalg*, udg. af Jens Kr. Andersen , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 2000, s. 629. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl04val-shoot-idm140721241012320/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Dramatik i udvalg

mans Epistlar, nr. 69, »Om Mollberg Dansmästare» (udg. af G. Hillborn og J. Massengale, 1990, I, s. 223), der afgiver melodi til den flg. sang (se flg. n.). – *Mel. Fredmans Epistel N° 69*: melodien, der her benyttes i H. Rungs arrangement, har Heiberg altså lånt fra Bellman, der imidlertid selv har den fra en ældre kilde; det drejer sig om en fr. kontradans fra midten af det 18. årh. med titlen »La [skal være: Le] Singes» (fr.: aben), overleveret i Müllers *Notbok* (Musikaliska Akademiens Bibhorek, Sthlm.; Statens musiksamlingar, C1 B/Sv-R) s. 39; »Bellmans» version findes i den i foreg. n. anf. udg. II, s. 90. – *See til Mollberg (...) of ham driver*: denne del af sangen gengiver forholdsvis nøjagtigt, skønt ingenlunde ordret, de første 14 verslinjer af Fredman-epistlen (se næstforeg. n.).

- 448 *Luden*: saltopløsningen (til fiskens konservering). – *naar han Ulla (...) charmant*: resten af sangen forholder sig langt friere til Fredman-epistlen (se n.t.s. 447): Hos Heiberg får Mollbergs danseinstruktion tillagt større vægt, og hans betagelse af Ulla gøres til genstand for kraftig purificering; desuden fordeler Heiberg – her som i det flg. – den monologiske Fredmanvise på flere syngende personer.
- 449 *admirere*: beundre. – *Grönelund*: Gröna Lund el. Grönlund, værtshus på Djurgården (se n.t.s. 445), forekommende i *Fredmans Epistlar* (nr. 62 og 68); lokaliteten var ved fremkomsten af *Ulla ...* det kbh.ske publikum bekendt gennem A. Bournonvilles ballet *Bellman eller Polskdansen paa Grönelund*.
- 450 *passer paa*: (hydemåde flertal) vær opmærksomme. – *charmant*: fint, godt. – *Recitativ*: afsnit i kantate el. opera placeret mellem de mere lyriske arier og beregnet til fremførelse i sang el. syngende tonefald. – *chaufferet*: (af fr.) overophedet. – *Salop(pen)*: løstsiddende, ærme-løst klædningsstykke af tyndt stof, brugt som (sommer)overklædning el. hjemmedragt til kvinder i det 18. og 19. årh. – *maa*: skal. – *Finkel*: simpel (olieholdig) brændevin, fusel. – *angennem*: behagelig.
- 451 *Jordbær-Liqueur*: det blotte ord annoncerer for kenderen Fredmans Epistlar nr. 71, der indledes: »Ulla! min Ulla! säj får jag dig bjuda/Rödaste Smultron [jordbær] i Mjölck och Vin?» (udg. af G. Hillborn og J. Massengale, 1990, I, s. 230). – *Mel. Fredmans Epistel N° 71*: melodien, der her benyttes i H. Rungs arrangement, har Heiberg altså lånt fra Bellman, som i dette tilfælde undtagelsesvis ikke har betjent sig af nogen påviselig kilde, hvorfor det ikke kan udelukkes (men ej heller anses for sikkert), at denne selv er komponisten; den kendte melodi findes i den i foreg. n. anf. udg. II, s. 92f. – *Ulla (...) rød og sød*: sangens to første verslinjer gengiver forholdsvis nøjagtigt,

skönt ikke ordret, de tilsvarende linjer i Fredmanepistlen (se næstføreg. n.). – *Udsigt og Jordbær* (...) *Selskabs Skaal*: resten af sangen adskiller sig helt fra Fredmanepistlen (se noter t.s. 451), hvor hyldesten til Ulla i vinduet på Fiskartorpet fortsætter; også her foretager Heiberg en »dialogisering« af Fredmans monologiske tale.

- 452 *I Abrahams Skjød*: fra lignelsen om den rige mand og Lazarus (Luk. 16,22), udtryk for den højeste (lyk)salighed. – *Hammarby*: i Sthlm.s sydvestlige udkant, nævnes i *Fredmans Epistlar* (nr. 55). – *Ridderhuset*: R. i Stockholm benyttedes siden opførelsen i det 17. årh. som samlingssted for adelsstanden.
- 453 *Stockholms Slot*: opført i det 18. årh., kgl. residens, nævnes i *Fredmans Epistlar* (nr. 33). – *Sancta Claras Kirkespår*: St. Klaras Kirke i distriktet Norrmalm i Sthlm., opført i det 16. årh. og på ny efter brand i det 18.; kirkens høje, gotiske spir har altid været synligt fra det meste af Sthlm., kirkegården rummer bl.a. Bellmans grav (dog af tvivlsom autenticitet). – *Og af Grannis (...) en Lugt*: skönt den senere del af sangen generelt behandler sit bellmanske mønster (*Fredmans Epistlar* nr. 71) frit (jf. n.t.s. 451), slutter netop denne linje sig påfaldende tæt til én bestemt i Fredmanepistlen, nemlig l. 6: »Blommor och Grannis vållukt ger« (udg. af G Hillbom og J. Massengale, 1990, I, s. 230). – *Djungården(s)*: se n.t.s. 445. – *Lokatten(s)*: sv.: lossen, navn på værts hus i Stadsgården i Stockholm, forekommende flere steder i *Fredmans Epistlar* (nr. 59 og 77).
- 454 *Christian Wingmark*: endnu et medlem af den gennemgående personkreds i *Fredmans Epistlar*, hvor han præsenteres således: »gemenligen kallad Wingmark med stora peruken, ägde i proportion samma skicklighet på fleut-douce [blokføjte], som den änu lefvande blinda Virituosen Colling.« (udg. af G. Hillbom og J. Massengale 1990, I, s. 12).
- 455 *Souper*: fint og let aftensmåltid.
- 456 *Mel. Fredmans Epistel N° 18*: melodien, der her benyttes i H. Rungs arrangement, har Heiberg altså lånt fra Bellman, der selv – bl.a. ved nødvendig fordobling af en række toner til sin ordrige tekst – har skaffet sig den ved at bearbejde en ældre kontradans; for musikkilderne er der redegjort i Bellman, *Fredmans Epistlar*, udg. af G. Hillbom og J. Massengale, 1990, II, (s. 202f.), hvor også melodien findes (s. 26). – *Hura! lad Glassene klinge!* (...) *Gjæsterne værdigt*: i dette tilfælde har Heiberg allerede fra sangens begyndelse bearbejdet sit Bellman'ske forlæg i purificerende og forfinende retning på bekostning af grovhederne i *Fredmans Epistlar*, nr. 18, der bærer undertitlen: »Til